

V I Lenin

Marx om amerikansk "allmän jorddelning"

I nr 12 av Vperjod nämndes Marx' polemik mot Kriege i agrarfrågan. Året var inte 1848, som felaktigt sades i kamrat -ns artikel, utan 1846. En medarbetare till Marx, Hermann Kriege, då fortfarande en mycket ung man, flyttade 1845 till Amerika och grundade där tidskriften Der Volks-Tribun (Folktribunen) för att propagera för kommunismen. Han drev dock denna propaganda på ett sådant sätt att Marx på de tyska kommunisternas vägnar nödgades protestera bestämt mot att Hermann Kriege komprometterade det kommunistiska partiet. Kritiken mot Krieges riktning, publicerad 1846 i Das Westphälische Dampfboot och omtryckt i andra bandet av Mehrings utgåva av Marx' verk, är av utomordentligt intresse för dagens ryska socialdemokrater.

Saken är den, att agrarfrågan då genom den amerikanska sociala rörelsens själva förlopp fick en framskjuten plats på samma sätt som nu i Ryssland; det rörde sig då inte alls om ett utvecklat kapitalistiskt samhälle, utan om skapande av primära, grundläggande betingelser för en verklig utveckling av kapitalismen. Denna sistnämnda omständighet är särskilt viktig om man vill dra en parallell mellan Marx' inställning till de amerikanska idéerna om en "allmän jorddelning" och de ryska socialdemokraternas inställning till bonderörelsen idag.

Kriege gav i sin tidskrift inget som helst material för ett studium av det amerikanska systemets konkreta sociala särdrag, för ett klagande av den verkliga karaktären av den rörelse som då drevs av agrarreformatorerna, vilka eftersträvade att jordräntan skulle avskaffas. Vad Kriege gjorde (precis som våra "socialistrevolutionärer") var att hölja frågan om den agrara revolutionen i pösiga, högtravande fraser. "Varje fattig", skrev Kriege, "blir genast en nyttig samhällsmedlem, så snart han ges möjlighet till produktivt arbete. Denna möjlighet kommer att vara honom evigt garanterad, om samhället ger honom en bit jord, på vilken han kan försörja sig och sin familj. Om denna gigantiska jordareal (nämligen 1 400 miljoner acres nordamerikansk statlig jord) undandras handeln och i begränsade kvantiteter ges åt arbetet*, så görs det i ett slag slut på armodet i Amerika ..."

Marx invänder: "Man kunde ha väntat sig en insikt om att det inte ligger i lagstiftarnas makt att genom dekret hejda utvecklingen av det av Kriege önskade patriarkaliska systemet till ett industriellt eller kasta tillbaka östkustens industri- och handelsstater till det patriarkaliska barbariet."

Framför oss har vi alltså en regelrätt plan för en amerikansk allmän jorddelning: undandragande av en mängd jord från handeln, rätt till jord, begränsning av jordägandet eller jordnyttjandet. Och Marx kommer från första början med nykter kritik mot utopismen, påpekar ofrånkomligheten av att det patriarkaliska systemet förvandlas till industriellt, dvs ofrånkomligheten av att kapitalismen, för att använda modernt språk, utvecklas. Men det skulle vara ett stort misstag att tro att de utopiska drömmerierna hos rörelsens deltagare får Marx att ställa sig negativ till själva rörelsen i allmänhet. Ingalunda. Redan då, i själva början av sin litterära bana, förmådde Marx skilja rörelsens reella progressiva innehåll från dess glittrande ideologiska höljen. I andra avsnittet av sin kritik skrev Marx under rubriken "Der Volks-Tribuns ekonomi [dvs politiska ekonomi] och dess inställning till det unga Amerika":

"Vi erkänner helt att de amerikanska nationalreformatorernas rörelse är historiskt berättigad. Vi vet att denna rörelse eftersträvar ett resultat, vilket visserligen för ögonblicket skulle

* Minns vad Revoljutsionnaja Rossija skrivit fr o m nr 8 om jordens övergång från kapitalet till arbetet, om statsjordens betydelse i Ryssland, om utjämnande nyttjande av jorden, om den borgerliga idén att dra in jorden i handeln m m. Precis som Kriege!

främja det moderna borgerliga samhällets industrialism men vilket dock som resultat av en proletär rörelse, som angrepp på jordägandet överhuvudtaget och speciellt under de i Amerika rådande förhållandena genom sina egna konsekvenser måste driva vidare fram mot kommunism. Kriege, som tillsammans med de tyska kommunisterna i New York anslutit sig till antiränterörelsen, lappar över detta magra faktum med sina överspända fraser utan att någonsin ge sig in på rörelsens innehåll och bevisar därmed, att han är mycket oklar över det unga Amerikas samband med de amerikanska samhällsförhållandena. Vi skall här anföra ännu ett exempel på hur han låter entusiasm över mänskligheten dränka en agrart formad parcellering av jordägandet i amerikansk måttstock.

I artikeln 'Vad vi vill' i nr 10 av Der Volks-Tribun heter det: 'De amerikanska nationalreformatörerna kallar jorden alla människors gemensamma arvedel ... och vill genom folkets lagstiftande makt se åtgärder vidtagas för att som hela mänsklighetens oförytterliga gemensamma egendom bevara de 1 400 miljoner acres jord, som ännu inte fallit i rovgiriga spekulanter händer.' Och för att bevara denna 'gemensamma arvedel', denna 'oförytterliga gemensamma egendom' i hela mänsklighetens gemensamma ägo adopterar han nationalreformatörernas plan: 'att åt varje bonde, från vilket land han än är, ställa 160 acres amerikansk jord till förfogande för att föda honom' eller, som det uttrycks i nr 14 i 'Svar till Conze': 'Av denna folkets ännu orörda egendom skall ingen ta mer än 160 acres i besittning och även detta endast om han själv brukar dem.' Jorden skulle alltså förbli. 'oförytterlig gemensam egendom' och därtill 'hela mänsklighetens' genom att man ofördröjligen börjar dela upp den. Kriege inbillar sig därvid att han skulle kunna i lag förbjuda denna delnings nödvändiga följder: koncentration, industriellt framåtskridande o d. För honom gäller 160 acres jord för att vara ett mått som ständigt förblir likadant, som om en sådan jordareals värde inte skilde sig åt till sin kvalitet. 'Bönderna' blir tvungna att byta om inte sin jord, så dock jordens produkter sinsemellan och med andra, och när människorna har kommit så långt kommer det snart att visa sig att den ene 'bonden' även utan kapital genom sitt arbete och genom sina 160 acres' högre ursprungliga produktivitet åter trycker ner den andre till att bli hans dräng. Och kommer det då inte på ett ut om 'jorden' eller jordens produkter 'faller i händerna på rovgiriga spekulanter'? Låt oss för ett ögonblick ta Krieges gåva till mänskligheten på allvar. 1 400 miljoner acres skall bevaras 'åt hela mänskligheten som oförytterlig gemensam egendom'. Och samtidigt skall 160 acres tillfalla varje 'bonde'. Härav kan man beräkna hur stor Krieges 'hela mänsklighet' är: noga räknat 8,75 miljoner 'bönder', vilka som familjefäder envar representerar en familj på fem personer, alltså sammanlagt 43,75 miljoner människor. Vi kan likaledes räkna ut hur länge den 'all evighet' varar, i vilken 'proletariatet i sin egenskap av mänsklighet' kan ta i anspråk 'hela jorden', åtminstone i Förenta staterna. Om Förenta staternas befolkning ökar i samma takt som hittills, dvs fördubblas på tjugofem år, så varar denna 'all evighet' inte fullt fyrtio år; inom denna tid är dessa 1 400 miljoner acres upptagna, och det blir inte mer kvar åt de efterkommande att 'ta i anspråk'. Men eftersom den fria upplåtelsen av jord skulle öka invandringen kraftigt, så skulle Krieges 'evighet' redan tidigare kunna vara 'all', särskilt om man betänker att jord åt 44 miljoner människor inte ens skulle vara en tillräcklig avledningskanal för den nu existerande europeiska pauperismen, eftersom var tionde man i Europa är pauper och enbart de brittiska öarna svarar för 7 miljoner. En liknande ekonomisk naivitet återfinns i 'Till kvinnorna' i nr 13, där Kriege menar att om staden New York upplät sina 52 000 acres på Long Island, så skulle det räcka för att 'med en gång' för evigt befria New York från all pauperism, elände och kriminalitet.

Hade Kriege uppfattat jordupplåtelseörelsen som en under bestämda förhållanden nödvändig första form av proletär rörelse, som en rörelse, vilken genom livssituationen för den klass, varur den utgår, med nödvändighet måste vidareutveckla sig till en kommunistisk rörelse, hade han visat hur de kommunistiska tendenserna i Amerika ursprungligen måste uppträda

idenna agrara form, som skenbart strider mot all kommunism, ja, då skulle det inte ha funnits något att invända. Men han förklarar en förvisso underordnad form av rörelse hos bestämda verkliga människor vara en sak för hela mänskligheten, utger den mot bättre vetande för att vara sista högsta mål för all rörelse överhuvudtaget och förvandlar därmed rörelsens bestämda syften till rena överspända galenskapen. I samma kria (nr 10) sjunger han likväl obekymrat vidare på sin triumfsång: 'Alltså skulle därmed äntligen européernas gamla drömmar gå i uppfyllelse, det skulle på denna sida av oceanen beredas dem en plats, som de bara behövde rekvirera och med sina händers arbete göra fruktbar för att med stolthet kunna ropa åt världens alla tyranner: Detta är *min* hydda, som ni inte har byggt, detta är min härd, vars glöd ni avundas mig.'

Han kunde ha tillfogat: Detta är *min* dynghög, som jag och min hustru, barn, dräng och kreatur har producerat. Men vilka européer är det då, vilkas 'drömmar' här går i uppfyllelse? Inte de kommunistiska arbetarna, utan bankrutta krämare och hantverksmästare eller ruinerade torpare, som strävar efter lyckan att i Amerika åter bli småborgare och bönder. Och vad för en 'önskan' är det som skall förverkligas genom dessa 1 400 miljoner acres? Ingen annan önskan än att förvandla alla människor till privatägare, en önskan som är lika ogenomförbar och som är lika kommunistisk som att förvandla alla människor till kejsare, kungar och påvar."

Marx' kritik är full av giftigheter och sarkasmer. Han gisslar Kriege just för de drag i hans uppfattningar som vi idag finner hos våra "socialistrevolutionärer": frasmakeriets herravälde, de småborgerliga utopierna, presenterade som högsta revolutionära utopism, bristen på insikt om de reella grundvalarna för det moderna ekonomiska systemet och dess utveckling. Med utomordentlig skarpsynthet pekar Marx, som då endast var en *blivande* ekonom, på bytets, varuekonomins roll. Bönderna kommer att byta om inte jord, så dock jordens produkter, säger han, och därmed är redan allting sagt! Hela detta sätt att ställa frågan är i mångt och mycket tillämpligt på den ryska bonderörelsen och dess småborgerliga "socialistiska" ideologer.

Men samtidigt är Marx fjärran från att helt enkelt "förneka" denna småborgerliga rörelse, från att doktrinärt ignorera den, från den för många bokstavslärda utmärkande rädslan för att smutsa händerna genom beröring med den revolutionära småborgerliga demokratin. Samtidigt som Marx obarmhärtigt hånar det absurda i rörelsens ideologiska höljen försöker han på ett materialistiskt nyktert sätt bestämma dess *verkliga* historiska innehåll, dess oundvikliga följder, som måste komma på grund av de objektiva betingelserna, oavsett de ena eller andra personernas vilja och medvetande, drömmar och teorier. Marx klandrar därför inte utan gillar helt och fullt kommunisternas stöd åt denna rörelse. Marx intar en dialektisk ståndpunkt, dvs betraktar rörelsen från alla sidor och tar både det förflutna och framtiden med i beräkningen, varvid han noterar den revolutionära sidan av angreppet på jordägandet och erkänner den småborgerliga rörelsen som ett slags primär form av proletär, kommunistisk rörelse. Vad ni drömmer om att uppnå genom denna rörelse, säger Marx till Kriege, kommer ni inte att uppnå – i stället för broderskap kommer småborgerlig isolering att inträda, i stället för att bondelotterna blir oförytterliga kommer jorden att dras in i handelscirkulationen, i stället för ett slag mot de rovgiriga spekulanterna blir det en breddning av basen för kapitalistisk utveckling. Men det kapitalistiska onda, som ni förgäves hoppas kunna undvika, är historiskt sett något gott, ty det kommer att påskynda samhällsutvecklingen oerhört och mångfalt snabbare föra nya, högre former av kommunistisk rörelse närmare. Det slag, som utdelats mot jordägandet, kommer att underlätta de oundvikliga fortsatta slagen mot ägandet överhuvudtaget; den lägre klassens revolutionära aktion för en förändring, som temporärt ger ett begränsat välstånd åt långtifrån alla, gör det lättare för den allra lägsta klassen att i fortsättningen gå till oundviklig revolutionär aktion för en förändring, som verkligen kommer att säkra fullständig mänsklig lycka för alla arbetande människor.

För oss ryska socialdemokrater måste Marx' sätt att ställa frågan vis a vis Kriege tjäna som förebild. Det råder inget tvivel om att den nutida bonderörelsen i Ryssland verkligen är av småborgerlig karaktär; vi måste kraftfullt klargöra detta och skoningslöst, oförsonligt bekämpa allehanda "socialistrevolutionärer" eller primitiva socialisters allehanda illusioner härvidlag. Det särskilda organiserandet av ett proletariats självständiga parti, som via alla demokratiska omvälvningar eftersträvar en fullständig socialistisk revolution, måste vara vårt ständiga mål, som vi inte ens för ett ögonblick får tappa ur sikte. Men att för den skull vända sig bort från bonderörelsen skulle vara brackighet och pedanteri av värsta slag. Nej, denna rörelses revolutionärt demokratiska karaktär är obestridlig, och vi måste av all kraft stödja den, utveckla den, göra den politiskt medveten och klassmässigt bestämd, driva den vidare, gå tillsammans med den hand i hand ända till slutet – ty vi går mycket längre än slutet på varje bonderörelse, vi går fram till det fullständiga slutet på samhällets själva uppdelning i klasser. Det finns knappast något annat land i världen där bönderna skulle uppleva sådana lidanden, ett sådant förtryck, en sådan förnedring som i Ryssland. Ju mer totalt detta förtryck varit, desto mäktigare blir nu deras uppvaknande, desto oemotståndligare deras revolutionära anstormning. Det är det medvetna revolutionära proletariats sak att av alla krafter stödja denna anstormning, så att den inte lämnar sten på sten kvar av det gamla, fördömda Ryssland med dess livegenskap, självhärskardöme och slaveri, så att den skapar ett nytt släkte av fria och djärva människor, skapar ett nytt republikanskt land, där vår proletära kamp för socialism kan utveckla sig i frihet.

Vperjod nr 15, den 20 (7) april 1905

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 10, s 53-60